

prava resnica. Tako obuvale nosijo vražje Vile. Spoznal sem, da se nahajam v vilinskem kolu in da poslušam omotljivo vilinsko petje. Izpreletele so me vse človeške groze, ali tisti trenutek mi je vdihnil Bog tudi dobro misel, ki me je rešila peklenske sile. Pobožno sem se prekrižal in začel moliti angeljsko češčenje, katero sem bil na potu, ne čuvši zvona, zanemaril.

Ko sem končal molitev, padle so z mene hipoma vse stiske in težave. Zdrav in vesel sem skočil kvišku in se oziral zopet po znanem svetu. Videl sem lepi Ljubenski hrib in na njem prijazno cerkev sv. Vida. Vile in vsa druga strašila Gluhe loze so izginile, kakor da bi se bila v zemljo udrila. Prehuda vročina je ponehala, ker je začel pihati hladni sever. Poleg sebe sem zagledal z velikim veseljem svojo ljubo senco, ki je bila zdaj zopet taka, kakor mi jo je Bog dal. Brez neprilike korakal sem po gošči. V jedni uri sem prišel na cesto, v dveh urah potem pa v Novo mesto, kamor sem bil namenjen. Kakor vidite, dobil sem stavo, ali nisem hotel vzeti ne krajcarja.

Moja povest je taka, to sam vem, da jej ni lahko verjeti. Morebiti se jej boste smijali. Jaz nisem lažnjivec ali na vero vas ne morem siliti. Pa recite, kar hočete, to mi morate potrditi vi in vsak pošten človek, da ima Bog še zmerom pravico in moč, grešnike kaznovati in da je nedelja za to ustvarjena, da kristijan moli in Bogu služi, ne pa da pijančuje že na tešče in se poteplje kakor preganjana zver po samotnih brlogih in neznanih gozdih.

Pogovori.

I.

Gospod urednik! Lepo število pisateljev ste pridobili svojemu listu. Jaz bi še mislil ne bil, da jih imajo toliko vse slovenske pokrajine; a da jih je moči toliko zvabiti in spraviti pod jedno streho, to je že celo podobno malemu čudesu, s katerim se lahko ponašamo pred vsem slovenskim svetom. Tako je prav; listu je potreba najprej mnogovrstnosti, in to je moči doseči z mnogovrstnimi močmi. Dvoje, troje pisateljev ne more vsega. Različni so „sv. Duha darovi“, vseh ni nobeden prejel, in kdor meni, da jih je

kdor si domišlja, da more „vsem vse biti“, slepi samega sebe in druge. To je resno govorjeno, gospod urednik, zdaj pa nekaj kar je bolj na veselo stran. Lepo število pisateljev, pravim, pridobili ste svojemu listu, a ne samo, da stoje njih bolj ali menj slavna imena v zapisniku listu na čelu, po vrsti kakor v litanijah, — možje tudi delajo in donašajo vsak po svoji moči. Ko tako sam pri sebi pre-mišljam to veselo prikazen, veste, kakšna misel mi časi roji po glavi, silni muhi podobna. Menda ni prav pametno, da sem tako odkrito-srčen, tako naravnost, vender to je že tako moja stara lastnost in slabost, kateri se nečem ali prav za prav ne morem izneveriti, ko bi hotel. Torej brez ovinkov. Ali ni nobeni slovenski duši prišlo na misel, da bi v tej dolgi sijajni vrsti pisateljev pogrešala mojega imena? Da bi dejala sama zase: kje je pa stari Negoda? Da bi vam celo malo, ustno ali pismeno, poočitali: Kako da niste pridobili našega puščavnika z Golovca, tistega, ki je bil celo v deveti deželi? Ali ga še celo vabili niste, ali pa je mož tako muhast, da neče, ali kaj? Tu se mi zdi, da vas prav vidim, kako vam je nasmeh za-blisnil po vašem resnem uredniškem obličji. Ali to mene nič ne moti. Jaz da bi ne bil pisatelj? „Ille ego, qui quondam . . .“ Če jaz nisem, potem tudi mnogi drugi niso, kateri se prištevajo tej izvoljeni občini. Slovenskemu listu urednik da bi bil mahoma postal tako izbirčen? Ne kaže. Jaz si pa še vender domišljam v svoji pozabljenosti — pustite mi to siromaško tolažbo — da me je kaka verna dušica videla „med tistimi, ki jih ni,“ ter dejala: Kje je pa Negoda?

Ali da primem stvar z druge strani. Mnogovrsten je res vaš list, podoben lepo opravljeni mizi z različnimi jedili in pijačami; vsak gost najde kaj za svoje grlo in hvali gostoljubnega gospodarja. Ali nečesa bi pa vender utegnil pogrešati kak razvajenec, to je tisto, s čimer se človek po kosilu rad malo „posladká“, kar povživa samo „pour la bonne bouche“, za dobra usta, kakor pravi Francoz. Zlasti ženske in mladi ljudje imajo kaj v čisli tako sladkarijo; in tem, po-sebno ženskim, hočete gotovo tudi ustrezati. Morebiti ste že uganili, kam merim: nekega listka, „feuilletona“, zdi se mi potreba „Ljubljan-skemu Zvonu“.

Vsak kolikor toliko omikan človek menda vé, kaj je feuilleton, in kako visoko ga čislajo drugod po svetu, to je razvidno že iz tega, da je bil, kakor vam je znano, neki dunajski list razpisal šest sto goldinarjev darila za najboljši spis (ali tri najboljše spise) té vrste.

To je že nekaj. Ta list namreč, menda še ne prav utrjen, spoznal je in čutil, da mu je, ako hoče stopiti v vrsto z drugimi velikimi časniki, potreba dobrega feuilletona kakor slepcu vida. Jaz sem bil prav radoveden, kakšen bode uspeh tega nenavadnega razpisa. Spisov se je bilo nakopičilo sedem sto! Gorje ubogim sodnikom! Toda take grmade se je bilo nadejati. Nemcev je dovolj na svetu, in pisati zna do malega vsak, brez tistih, ki govoré in pišejo ta jezik, dasi niso Nemci po rodu. Ali kakšen bode najboljši spis, kakšen drugi in tretji? Nemci imajo toliko slavnih pisateljev, in darilo je bilo primeroma tako obilno, da se je lahko tudi kakemu prvaku vredno zdelo, da seže po njem. Prvi spis, „la crème de la crème,“ to bode gotovo kaj posebnega, vzornega! Po pravici ročeno: ta spis ni bil nič kaj tako čudovitega. Ko bi človek ne bil vedel, v kakih okolištinah je zagledal beli dan, bral bi ga bil, kakor bere kak drug spis „pod črto“ — v velikem dnevniku. In drugi in tretji primeroma ravno tako! „Tant de bruit pour — un feuilleton.“ Ta prikazen je bila meni v nekako tolažbo: izprevidel sem namreč, da tudi Nemci „z vodo kuhajo,“ kakor mi drugi ubožni ljudje. Mimo gredé naj tu še nekaj omenim. Jeden izmed natisnenih pohvaljenih spisov se je imenoval „Apoikis.“ Ta Apoikis je nekaka „Deveta dežela,“ moja deveta dežela, dostavljam z nekim pisateljskim ponosom — Bog mi ga odpusti! Samo da je blago malo filozofično obšito in obrobljeno, kar ga pa nikakor posebno ne priporoča. Ne da bi bil pisatelj posnemal ali tudi samo poznal mojo „deveto deželo“, kaj takega mi ne prihaja na misel. Ali brez nekega vtisa name pa vendar to naključje ni ostalo. Začel sem se nekako čuditi; dejal sem sam pri sebi: glejte si, če je tako, morda pa vendar nismo, kar si bodi! Vidite, že to vam kaže, da imam nekaj pisateljskega na sebi, vsaj slabost, če že družega ne.

In zdaj hočem skleniti obroč ter po dolgem okoliši priti zopet na prejšnje mesto. Naravnost moram reči, da kaj takega še nameraval nisem, samo posrečilo se mi je. Seveda je nespametno, tako očitno povedati, da človek piše brez pravega načrta, kakor se piše pismo prijatelju brez posebne priprave. Reči pa sem hotel to: listka (ta beseda mi ni prav po volji, ali kaj se hoče, vsaj slovenska je!) listka je potreba „Ljubljanskemu Zvonu“; do sedaj se ni še nihče oglasil s takim blagom, kaj ko bi Negoda poskusil? Ali pa imaš, prijatelj, potrebne zmožnosti? Ali yeš kaj je feuilleton? Bog ne daj, da bi si jaz kaj posebnega domišljeval; tudi bi mi ne bila nikdar prišla ta misel,

ko bi ne bil videl mesta praznega. Ko ni belega kruha, dober je ovsenjak, če ni človek od sile razvjen. Za silo bo že tudi Negoda.

Tisto pa, kaj je feuilleton, zdi se mi, da precej dobro vem: vsaj pečal sem se, skoraj od mladih nóg, dovolj z njim; to je: bral sem lepo število raznih feuilletonistov, začnši od Jules-Janina v „Journal de Débats“ ki mu pravijo oča feuilletona, do — do — zdaj pa ne vem, koga naj bi imenoval, recimo torej: do našega — Jaka! Tako zvesto, tako pobožno ne bere slovenska kmetica v nedeljo pri sv. božji službi iz svojih molitvenih bukvic, kakor sem bral jaz nekdanj svojega E. Kossaka v „Kolonjskem časniku“, če se ne motim. Ta je bil svoje dni najboljši, morebiti jedini dobri listkar v Nemcih. In še dan denašnji ne zamudim rad kakega dobrega podčrtnega spisa v dunajskih listih. V dunajskih, pravim, kajti to je gotovo, da so Dunajčani v feuilletonu ne samo dosegli, nego tudi prekosili vse druge feuilletoniste, tudi francoske. Veliki časniki dunajski so zlasti pred nekim časom kar tekmovali, hitali se s feuilletoni iz najboljših peres. In ne da bi možje samo posnemali, nekateri izmed njih so prav izvirni in skoro vsak ima svoje posebno obličje, tako da ga je že iz prvih vrstic lahko spoznati. Gotovo se tudi vi sami, gospod urednik, še spominate famoznega J. J. K. (Krassnigga). To je tisti, ki je nekdanj med drugim pisal: Ko bi se bralo v uradnem Dunajskem časniku pismo cesarjevo: Ljubi J. J. K.! imenujem Vas za svojega itd. Kakor bomba je bil nenadoma treščil med dunajske žurnaliste, ali recimo rajši, kakor meteor je bil prisvetil in zopet ugasnil kakor sijajna prikazen na nebu. To je bila izvirnost, to je bila „verve“, duhovitost, humor, ironija, sarkazem in vse, česar človek more iskati v feuilletonu. Ali mož je bil sijajen talent brez pravega značaja. Nenavadni sijajni uspeh je moža — Korošca kar upijanil in omotil; brez trdne estetične in etične podlage zašel je v „manéro“ in naposled zabredel v pravo capinstvo. Pravo svarilo vsem mladim literatom!

Da, „manera“! Škoda, da nimamo slovenskega izraza tej spaki! To besedo namreč rabim tu v estetičnem zmislu; v tem pomenu je maniera stilu, zlogu popačena sestra, prava karikatura njegova. Kar je v zlogu dobro, lepo, to je tu vse „pretirano“ in tako izpremenjeno v svoje nasprotje.

Hotel sem govoriti še o mnogih drugih listkarjih, na priliko o Spitzerji, Stettenheimu, Zieglerji; ali s tem bi grešil zoper prvi zakon, ki velja v prostih pogovorih in ta je, da se govorica ne sme predolgo sukati ob enem in istem predmetu.

Zakaj pa govorim toliko o feuilletonih? Ali se morebiti hoče Negoda kako meriti z njimi? Bog ne zadeni! Pokazati sem hotel samo, da sem se mnogo pečal s to vrsto literature. Da bi pa jaz s kom tekmoval, posnemal ga, ali kaj jednakega, za to sem preskromen ali pa preponosen. Negoda je in bodi Negoda! Jaz se ne bodem nikdar pačil, nikdar delal se po sili dovtipnega in duhovitega; izkušal bodem govoriti naravno, prosto, kakor naj bi se sploh povsod govorilo in pisalo, zlasti pa v feuilletonu. Če hočete vzprejemati moje „pogovore“, nameravam v njih svojim rojakom časi kako kratkočasno, časi kako pametno povedati v prosti, lahki obliki, kakor se pametni ljudje pogovarjajo pri kozarci vina v veseli družbi.

Negoda. Josip
Kersnik - Žumer.

* A to bil
stritarjev zar
konac

Matej Tonejec-Samostal.

Spisal A. Žumer.

Dne 15. maja ob poludveh popoldne umrl je v Gorjah poleg Bleda na Gorenjskem Matej Tonejec, učitelj meščanski šoli v Leopoldovem na Dunaji in c. kr. častnik v rezervi. Z imenom Samostal bil je vsemu slovenskemu svetu znan pisatelj ter ljubezniv opisovalec in pripovedovalec. Pri njegovi gomili ne žaluje samo njegova rodbina in vsa fara Gorjanska, temveč ves narod slovenski, kateri izgublja po neizprosljivi smrti list za listom. Kadar iz svoje družbe izgubimo zaslužnega sivolasega starčka, žalujemo po njem, vender nam je v tolažbo to, da je moralo tako priti, ker mu je potekel od prirode odmerjen čas. Kadar pa nas zapusti nadarjen in delaven mož najlepše starosti, ki do svoje smrti še ni drugzega užil nego grenkobo in težave tega sveta, kateremu se je boljša prihodnost ravno odpirati začela, kateri je ravno zastavil svoje pero in zbirati jel bogate svoje moči, tako da nam je bilo od njega še mnogo pričakovati: tedaj je naša žalost prevelika, neutolažljiva, ako premišljamo,